

Sygn. akt I C 480/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2017r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: SSO Juliusz Ciejek

Protokolant: sekr. sąd. Aleksandra Bogusz

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2017r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B. (1)

przeciwko Gminie O.

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. zasądza od powoda J. B. (1) na rzecz pozwanej Gminy O. kwotę 15.000 (piętnaście tysięcy) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Pozwem z dnia 17 sierpnia 2017 r. powód J. B. (1) wniósł o zasądzenie od pozwanej Gminy O. kwoty 4.471.680 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2017 r. do dnia zapłaty, a nadto kosztami procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, iż dochodzona pozwem kwota stanowi odszkodowanie z tytułu utraty prawa własności nieruchomości:

1. działki o numerze (...), o powierzchni 375m², dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...), której wartość powód określił na kwotę 1.276.020 zł, przy przyjęciu ceny za metr kwadratowy w wysokości 340 zł;
2. działki o numerze (...), o powierzchni 2282m², dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...);
3. działki o numerze (...) o powierzchni 7032m², dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...), o łącznej wartości obu w kwocie 3.166.760 zł przy przyjęciu ceny metra kwadratowego na kwotę 340 zł;
4. działki o numerze (...) obręb (...) o powierzchni 85 m² o wartości 29.800 zł przy przyjęciu ceny metra kwadratowego na kwotę 340 zł.

Szkoda jaką poniósł powód wynika jego zdaniem z niezgodnego z prawem działania pozwanej określonego w art. 417 § 1 k.c. i art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c., w następstwie którego Gmina uzyskała bezpodstawnie korzyść majątkową. J. B. (1) jest jedynym spadkobiercą po swoich rodzicach: J. B. (1) zmarłym w dniu (...) w B.-B. B. oraz J. B. (2) zmarłej w dniu (...) w B.. Jego ojciec w dniu 4 lutego 1949 r. nabył od J. P. (1) nieruchomość położoną na obszarze miejscowości L., gmina D., powiat

O. składającej się z gospodarstwa rolnego o powierzchni 23,6580 ha oznaczoną numerami parceli katastralnych kartą (...)z zabudowaniami częściami składowymi i przynależnościami. J. B. (1) zamieszkiwał na tej nieruchomości do czasu wyjazdu za granicę na przełomie października i listopada 1978r. Na mocy wydanej przez wiceprezydenta miasta O. decyzji o utracie przez J. B. (1) obywatelstwa oraz w oparciu o art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, nieruchomość rolna przeszła na własność Skarbu Państwa. Następnie w związku z reformą samorządu terytorialnego i decyzjami komunalizacyjnymi Wojewody (...) - (...) właścicielem przedmiotowej nieruchomości wpisanym do ksiąg wieczystych stała się Gmina M. O.. Wskazane powyższej decyzje zostały następnie uchylone i ostatecznie dokonano zmiany w księdze wieczystej Kw nr (...) wpisując powoda jako właściciela w miejsce Gminy O.. Decyzją z dnia 19 listopada 2009 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził nieważność decyzji Prezydenta Miasta O. o stwierdzeniu utraty obywatelstwa przez J. B. (1) – ojca wnioskodawcy. W następstwie wydanych decyzji Sąd Okręgowy w Olsztynie ustalił w sprawie o sygn. akt I C 33/09, iż przedmiotowa nieruchomość nie przeszła na własność Skarbu Państwa. Kolejną decyzją z dnia 19 stycznia 2011 r. Minister Spraw Wewnętrznych w W. stwierdził nieważność decyzji Wojewody (...) - (...) z dnia 25 marca 1991r., która stała się ostateczna w dniu 24 kwietnia 2011 r. Przed uchyceniem decyzji Gmina O. rozporządzała nieruchomością, co doprowadziło do utraty przez wnioskodawcę prawa własności działek oznaczonych nr (...) (objętej KW Nr (...)), (...) (objętej KW Nr (...)), nr (...) (objętej KW Nr (...)), nr (...) (objętej KW nr (...)), (...) (objętej KW (...)) (k. 3-10).

W odpowiedzi na pozew pozwana Gmina O. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podniosła zasadniczo trzy zarzuty:

1. braku legitymacji biernej, albowiem w ocenie Gminy O. pozwanym powinien być Skarb Państwa - Wojewoda (...) - (...), a nie Gmina O., która stała się właścicielem nieruchomości w wyniku reformy samorządu terytorialnego;
2. przedawnienia, którego w ocenie pozwanej 3 - letni termin, należy liczyć od daty decyzji stwierdzającej nieważność decyzji o utracie obywatelstwa ojca powoda.
3. nie wykazania przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej Gminy.

Ponadto Gmina wskazywała, iż wszystkie działki gruntu, za które powód domaga się odszkodowania, nie były przedmiotem postępowania w sprawie o ustalenie zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie o sygn. I C 333/09, ani nie były przedmiotem postępowania w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym - to postępowanie obejmowało działki o nr (...).

Gmina powołała się również na okoliczność, iż nieruchomość nr (...), objęta Kw (...), została oddana w użytkowanie wieczyste przez Skarb Państwa, a nie przez pozwaną Gminę, stąd niezasadne jest domaganie się odszkodowania od Gminy. Pozostałe działki tj. o numerze (...), (KW nr (...)) i (...), (KW Nr (...)) oraz nr (...) (KW nr (...)) zostały nabyte przez Gminę na podstawie decyzji komunalizacyjnej Wojewody z dnia 8 czerwca 1992 r. Znak: (...), która w dalszym ciągu pozostaje w mocy (k. 280-292v).

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 23 listopada 2017 r. ograniczono przedmiot rozprawy do badania kwestii zasady odpowiedzialności pozwanej Gminy (k.305v).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny

J. B. (1) jest jedynym spadkobiercą J. B. (1) zmarłego w dniu (...)r. zamieszkałego ostatnio w B.-B. B. i J. B. (3) z domu K., zmarłej w dniu (...) r. zamieszkałej ostatnio w B., co stwierdził Sąd Rejonowy w Olsztynie postanowieniem z dnia 25 czerwca 2014 r. sygn. akt X Ns 701/07.

(dowód: bezsporne, vide: postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 25 czerwca 2014r. k. 16)

Na podstawie umowy darowizny zawartej w dniu 4 lutego 1949 r., objętej aktem notarialnym rep. nr (...), sporządzonym przez notariusza w O. A. J. Kancelaria Notarialna w O., J. B. (1) nabył od J. P. (2) nieruchomość położoną na obszarze miejscowości L., gminy D., powiat O. składającą się z gospodarstwa rolnego o powierzchni 23,6580 ha, oznaczoną numerami parcel katastralnych karta (...)z zabudowaniami częściami składowymi i przynależnościami.

Postanowieniem z dnia 3 marca 1949 r. Sąd Grodzki w O., wobec stwierdzenia zaginięcia księgi wieczystej dla przedmiotowej nieruchomości postanowił zarządzić złożenie wniosku o wpis prawa własności J. B. (1) wraz z dokumentami do zbioru złożonych dokumentów pod numerem zd. 314 obejmujących nieruchomość położoną w L. powiat O., o obszarze 23,6580 ha objętą dawniej zaginioną księgą wieczystą L. powiat O., tom II – wykaz(...).

(dowód; bezsporne, vide postanowienie k. 17, akt notarialny k. 18)

Do zbioru dokumentów został złożony odpis zaświadczenia Starostwa Powiatowego (...) (...)z dnia 4 lutego 1949 r., który stanowił, iż nieruchomość rolna położona w L. nie figuruje w wykazie zapasu ziemi przeznaczonego na reformę rolną i zawierające zezwolenie dla J. P. (3) na przeniesienie prawa własności tej nieruchomości na inne osoby.

(dowód: bezsporne vide: zaświadczenie k. 20)

J. B. (1) zamieszkiwał na stanowiącej jego własność opisanej powyżej nieruchomości do czasu wyjazdu za granicę, który miał miejsce na przełomie października i listopada 1978 r. Do tego czasu wykonywał wobec tej nieruchomości wszelkie uprawnienia właścicielskie, płacił podatki gruntowe.

(dowód: bezsporne)

W dniu 17 kwietnia 1979 r. Urząd Miejski w O. Wydział Spraw Wewnętrznych w O. wydał poświadczenie utraty obywatelstwa polskiego przez J. B. (1) urodzonego (...) w R. syna J. i M. zamieszkałego ostatnio w O. przy ul. (...), na podstawie art. 13 ustawy z dnia 10 lutego 1962 o obywatelstwie polskim.

Postanowieniem z dnia 10 maja 1979 r. Państwowe Biuro Notarialne w O. w rozpatrzeniu wniosku wiceprezydenta Miasta O., dołączyło do zbioru dokumentów nr (...)ww. poświadczenie z dnia 17 kwietnia 1979 r. utraty przez J. B. (1) obywatelstwa, na mocy którego nieruchomość rolna położona w O. przy ul. (...) o powierzchni 25,3192 ha przeszła na własność Skarbu Państwa.

(dowód: bezsporne)

W dniu 5 października 1979 r. Prezydent Miasta O. przedkładając poświadczenie utraty obywatelstwa polskiego przez J. B. (1) syna J. i M. zamieszkałego ostatnio w O. przy ul. (...) wniósł na podstawie art. 38 ust. 6 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach o dokonanie wpisu tytułu własności Skarbu Państwa do nieruchomości rolnej o powierzchni 25,3192 ha położonej w O. przy ul. (...).

(dowód: bezsporne)

Ostatecznie dla przedmiotowej nieruchomości została założona księga wieczysta KW nr (...) prowadzona w Sądzie Rejonowym w Olsztynie, a Skarb Państwa został wpisany w jej dziale II jako właściciel. Następnie w związku z reformą samorządu terytorialnego w 1991 r. jako właściciel przedmiotowej nieruchomości w dziale II księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości została wpisana pozwana Gmina M. O.. Aktualnie ww. księga wieczysta oznaczona jest numerem Kw nr (...).

(dowód: bezsporne)

Działka nr (...) powstała z podziału działki nr (...) o powierzchni 25,6978 ha na działki (...) przeprowadzonego w 1988 r. Dla działki nr (...) została założona księga wieczysta Kw Nr (...).

(dowód: wydruk księgi wieczystej nr (...))

Umową z dnia 21 listopada 1988 r. Skarb Państwa oddał działkę o numerze (...) o powierzchni 3753m², dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...). (...) w wieczyste użytkowanie małżonkom R. i M. C. ustalając opłatę roczną na kwotę 14.074 zł. Cena sprzedaży zabudowań ustalona została na kwotę 3.028,243 zł. Na poczet ceny nabywcy zapłacili kwotę 908.473 zł Natomiast resztę ceny (2.119.770 zł) zobowiązali się zapłacić w terminie 25 lat. W wyniku komunalizacji przeprowadzonej w ramach reformy samorządu terytorialnego z 1991 r. własność tej działki przeszła na rzecz Gminy O.. Następnie decyzją z dnia 28 lutego 2000 r. (...) (...) - (...) prawo wieczystego użytkowania przekształcono w prawo własności, ustalając wysokość opłaty na kwotę 9. 004,30 zł

(dowód: bezsporne. vide: akt notarialny k. 48-51, decyzja k. 52)

Decyzją Prezydenta Miasta O. nr (...) z dnia 17 sierpnia 2012 r działka o numerze (...) dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) przekazano na realizację inwestycji drogowej.

(dowód: bezsporne, vide: skarga k. 69 – 70, uzasadnienie k. 71- 74)

Decyzją Wojewody (...) z dnia 8 czerwca 1992 r., znak (...) działki o numerze (...) (powierzchni 0.2282m⁽²⁾), dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) i powierzchni 7032m⁽²⁾, dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) zostały przekazane Gminie O.. Prezydent Miasta O. decyzją z dnia 19 września 2006 r., znak (...) oddał je w trwały zarząd Ósrodkowi Sportu i Rekreacji w O..

Decyzją Wojewody (...) z dnia 8 czerwca 1992 r., znak (...) działka o numerze (...), dla której obecnie Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) została przekazana Gminie O..

Decyzją z dnia 19 listopada 2009 r. znak (...) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził nieważność decyzji Prezydenta Miasta O. o stwierdzeniu utraty obywatelstwa przez J. B. (1)

(dowód: bezsporne, vide decyzja k. 34v, postanowienie k. 66)

Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie o sygn. akt: I C 333/09 wyrokiem z dnia 13 stycznia 2010r. ustalił, że nieruchomości położona w O., numer obrębu ewidencyjnego (...), składająca się z działek nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) nie przeszła na własność Skarbu Państwa z mocy prawa tj. na podstawie art. 38 ust.3 ustawy z dnia 14 lipca 1961r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach

(dowód: bezsporne, vide: wyrok k. 29)

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 20 października 2010 r., sygn. akt: I ACa 174/10 oddalił apelację Skarbu Państwa, a Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 30 czerwca 2011r., sygn. akt: IV CSK 94/11 odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(dowód; bezsporne, vide wyrok k. 30, postanowienie k. 31-33)

Decyzją z dnia 19 stycznia 2011 r. Minister Spraw Wewnętrznych w W. stwierdził nieważność decyzji Wojewody W. z dnia 25 marca 1991 r. Znak (...) o stwierdzeniu nabycia nieodpłatnie przez Gminę M. O. nieruchomości. oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działka (...). Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach nadzoru utrzymał tę decyzję decyzją z dnia 24 kwietnia 2011r.

(dowód: bezsporne, vide: decyzja k. 34 -35, decyzja k. 36)

Wyrokiem z dnia 6 marca 2012 r., wydanym w sprawie I SA/Wa973/11, Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. oddalił skargę od w/w decyzji złożoną przez Gminę M. O., a wyrokiem z dnia 14 marca 2014 r., sygn. akt: I OSK

1781/12 Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę Gminy M. O. od w/w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W..

(dowód: bezsporne, vide: wyrok k. 37, wyrok k. 41-45)

Sąd Rejonowy w Olsztynie postanowieniem z dnia 25 czerwca 2014 r., w sprawie X Ns 701/07, stwierdził, że spadek po J. B. (1), w skład którego wchodzi udział w gospodarstwie rolnym położonym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej nabyli na podstawie ustawy - żona J. B. (4) i syn J. B. (1) po 1/2 części spadku, stwierdzając jednocześnie, że spadek po J. B. (4) w zakresie majątku położonego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie ustawy nabył syn J. B. (1).

(dowód: bezsporne vide: odpis postanowienia k. 16)

Wyrokiem z dnia 29 września 2014 r., wydanym w sprawie X C 415/07 o uzgodnienie treści księgi wieczystej Sąd Rejonowy w Olsztynie:

nakazał aby w dziale II księgi wieczystej nr (...) prowadzonej w Sądzie Rejonowym w Olsztynie dla nieruchomości położonej w O. i składającej się z działek ewidencyjnych (...) - w miejsce dotychczasowego właściciela: Gminy O., wpisać prawo własności tejże nieruchomości na rzecz J. B. (1), syna J. i J.. Natomiast wyrokiem z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt: IX Ca 918/14, Sąd Okręgowy w Olsztynie rozpoznając apelację Gminy M. O. od w/w wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie zmienił orzeczenie w ten sposób, iż :

uzgodnił stan prawny nieruchomości ujawniony w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Olsztynie dla nieruchomości gruntowej położonej w O., składającej się z działek oznaczonych numerami (...), z rzeczywistym stanem prawnym w ten sposób, że nakazał w dziale I-O tej księgi wykreślić działkę o numerze (...) oraz nakazał w dziale II tej księgi wpisać prawo własności na rzecz J. B. (1), syna J. i J., w miejsce Gminy O., oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

(dowód: bezsporne, vide pozew k. 21, postanowienie k. 27, postanowienie k. 28, wyrok k. 46)

W następstwie tych orzeczeń dokonano zmiany wpisu prawa własności w księdze wieczystej KW Nr (...), wpisując w miejsce prawą własności Gminy O., prawo własności na rzecz J. B. (1)

Protokołem przejęcia - przekazania z dnia 16 stycznia 2016 r. Gmina O. przekazała wnioskodawcy J. B. (1) nieruchomość opisaną w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Olsztynie Nr (...) według stanu na dzień wydania.

W dniu 21 listopada 2016 r. Gmina O. sprzedała w trybie bezprzetargowym na rzecz M. i R. C. nieruchomość zabudowaną oznaczoną numerem ewidencyjnym (...), opisana w KW (...) za łączną kwotę 30.491,70 zł.

(bezsporne. vide: protokół k. 47)

Pismem z dnia 27 stycznia 2017 r. złożonym w Kancelarii w Urzędzie Gminy O. w dniu 6 lutego 2017 r. powód zgłosił żądanie o wypłatę odszkodowania w wysokości łącznej 5.920.000.-zł z tytułu utraty prawa własności w/w nieruchomości w następstwie działania organów. Pomimo zakreślonego terminu 14 dni od udzielenia odpowiedzi powód odpowiedzi nie otrzymał.

(dowód; bezsporne, vide pismo k. 54-58)

Powód wnioskiem z dnia 3 marca 2017 r. wystąpił do Sądu Rejonowego w Olsztynie o zawiązanie Gminą O. do próby ugodowej w sprawie zapłaty odszkodowania z tytułu utraty prawa własności nieruchomości oznaczonych jako działki nr; (...). Na posiedzeniu w dniu 18 maja 2017r. zawarto ugodę dotyczącą działki nr (...) następującej treści:

„Gmina O. zobowiązuje się zapłacić na rzecz J. B. (1) kwotę 759.120.-zł w terminie 2 miesięcy od dnia dzisiejszego tytułem odszkodowania z tytułu utraty prawa własności przysługującego J. B. (1) codo nieruchomości stanowiącej

działkę o numerze (...) o powierzchni 1. (...) hektara dla której tutejszy Sąd Rejonowy prowadził poprzednio księgę wieczystą (...), a obecnie prowadzi księgę wieczystą (...)"

Nie doszło do ugody w odniesieniu do pozostałych nieruchomości.

(dowód; bezsporne, vide: wniosek o zaważanie do próby ugodowej k. 59-64, protokół k. 65)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na brak po stronie pozwanej legitymacji biernej do występowania w niniejszym procesie.

Wbrew twierdzeniom powoda, w rozpoznawanej sprawie nie doszło również do wyrządzenia szkody wywołanej niezgodnym z prawem działaniem pozwanej Gminy, określonym w art. 417 § 1 k.c. i art. 417¹ § 2 k.c. Nie uzyskała też ona bezpodstawnej korzyść majątkową.

Zgodnie z zgodnymi oświadczeniami stron fakt toczących się postępowań i ich wynik zawarty w dołączonych do pozwu orzeczeniach był bezsporny. Strony nie kwestionowały również autentyczności i mocy dowodowej załączonych do akt sprawy dokumentów, a i Sąd nie znalazł podstawy aby podważać ich skuteczność z urzędu.

Powód w niniejszym postępowaniu dochodził zapłaty odszkodowania z tytułu utraty prawa własności nieruchomości: działek o numerze (...), (KW nr (...)) i (...), (KW Nr (...)) oraz nr (...) (KW nr (...)), które zostały nabyte przez Gminę na podstawie decyzji komunalizacyjnej Wojewody z dnia 8 czerwca 1992 r. Znak: (...), oraz działki (...) (KW Nr (...)), która w dniu 21 listopada 1988 r. została oddana w wieczyste użytkowanie małżonkom R. i M. C. przez Skarb Państwa, skomunalizowana na rzecz Gminy, które to użytkowanie następnie w dniu 28 lutego 2000 r. zostało przekształcone w prawo własności na rzecz dotychczasowych użytkowników wieczystych..

Dokonując analizy powództwa z punktu widzenia podstawy prawnej, opartej na przepisach odpowiedzialności odszkodowawczej Gminy i o bezpodstawnym wzbogaceniu, w kontekście sformułowanych przez pozwaną zarzutów, Sąd musiał rozważyć następujące zagadnienia;

- legitymacji biernej pozwanej;

- wyrządzenia powodowi przez pozwaną szkody przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, w kontekście powołanej przez powoda materialnoprawnej podstawy odpowiedzialności Gminy tj. art. 417 § 1 k.c. i art. 417¹ § 2 k.c.;

- łączącego te zdarzenia normalnego związku przyczynowego.

Powód dochodzi należności z dwóch różnych tytułów, żądanie zapłaty odszkodowania za utracone nieruchomości zweryfikowane być musiało również na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu z art. 405 k.c.

W tym zakresie należało ustalić:

- czy pozwana uzyskała bezpodstawnie korzyść majątkową kosztem powoda,

- czy powodowi przysługiwało uprawnienie do żądania od niej zwrotu wartości bezpodstawnego wzbogacenia;

- w przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie, czy roszczenie to uległo przedawnieniu.

Analizy pierwszej z podniesionych kwestii pozwala stwierdzić, że pozwana nie posiada legitymacji biernej w tym procesie. Skarb Państwa w wyniku przejęcia nieruchomości na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, stał się dysponentem wszystkich nieruchomości, które następnie w wyniku

komunalizacji stały się własnością pozwanej Gminy (działka nr (...). (...)) oraz które zostały rozdysponowane przez Skarb Państwa na rzecz osób trzecich- R. i M. C. (działka (...)).

Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, iż Skarb Państwa jest biernie legitymowany w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej, o której mowa w art. 36 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 ze zm.), także wtedy, gdy stwierdzenie jej nieważności lub stwierdzenie, że została wydana z naruszeniem prawa, nastąpiło po dniu 26 maja 1990 r. Gmina O. nie posiada więc legitymacji do bycia pozwaną w rozpoznawanej sprawie i już ze stwierdzenia tego faktu można wywodzić o bezzasadności powództwa.

Należy również wskazać, iż na gruncie obowiązujących przepisów nie istnieje też podstawa do domagania się odszkodowania od Gminy O. z tytułu bezprawnego przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa oraz pozwaną.

Art. 417 § 1 k.c. wyraża ogólną podstawę odpowiedzialności władzy publicznej za wyrządzone przez nią szkody. W doktrynie przyjmuje się, że w znaczeniu podmiotowym „władzę publiczną” stanowią wszelkie podmioty, organy i instytucje o państwowym bądź samorządowym charakterze, które wyposażone zostały w kompetencje władcze lub uczestniczą w wykonywaniu takich kompetencji. Przepis ten nie tylko statuuje zasadę odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy realizacji czynności o charakterze władczym, ale zawiera wszelkie elementy niezbędne dla rekonstrukcji normy prawnej określającej tę odpowiedzialność.

Już sama wykładnia językowa pozwala ponadto na przyjęcie, że pomiędzy 417 k.c. a pozostałymi przepisami k.c., regulującymi odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej, objętymi art. 417¹ i 417² k.c. istnieje zależność odpowiadająca relacji *lex generalis*- *lex specialis*. Dlatego też, w ocenie Sądu, odpowiedzialność pozwanej za szkodę wyrządzoną niezgodną z prawem ostateczną decyzją należało rozważyć na gruncie art. 417¹ § 2 k.c.

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej regulowanej art. 417¹ § 2 k.c. są:

- szkoda,
- zdarzenie ją wywołujące, polegające na wydaniu niezgodnego z prawem (bezpawnego) prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, przy czym wskazana bezprawność musi być stwierdzona we właściwym postępowaniu;
- normalny związek przyczynowy pomiędzy tak opisanym zdarzeniem a szkodą.

Poszkodowany wydaniem prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, występując z roszczeniem odszkodowawczym, będzie musiał udowodnić przede wszystkim fakt, że wskutek wykonywania władzy publicznej doznał on uszczerbku prawnie relewantnego. Odpowiedzialność odszkodowawcza przewidziana w art. 417¹ § 2 k.c. może więc powstać dopiero wówczas, gdy podmiot zainteresowany uzyskaniem kompensacji wyczerpał instancyjny tok postępowania, a ponadto uzyskał prejudykat stwierdzający, że wydanie ostatecznej decyzji lub prawomocnego orzeczenia nastąpiło z naruszeniem prawa.

Dochodzenie roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 417¹ § 2 k.c. ustawodawca uzależnił więc od wyniku odrębnego postępowania (przedsądu).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należało wskazać, iż Skarb Państwa wywiódł swój tytuł własności spornych nieruchomości z decyzji poświadczającej przez J. B. (1) utratę obywatelstwa oraz w oparciu o art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, a decyzją Wojewody (...) sporne działki przeszły na własność Gminy O..

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego (uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9.10.2007 r. III CZP 46/07, Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna 2008/3/30) wynika, że sąd w postępowaniu cywilnym nie jest uprawniony do kwestionowania decyzji administracyjnej. Obowiązany jest uwzględniać stan prawny

wynikający z osnowy ostatecznej decyzji administracyjnej, chyba że wydana została przez organ niepowołany lub w zakresie przedmiotu orzeczenia bez jakiegokolwiek podstawy w obowiązującym prawie materialnym względnie z oczywistym naruszeniem reguł postępowania administracyjnego. Tylko w tych przypadkach sąd nie jest związany decyzją administracyjną, ponieważ jest ona bezwzględnie nieważna (nieistniejąca prawnie) - pomimo jej formalnego nieuchylenia - nie wywołuje skutków prawnych.

Skoro zatem decyzja komunalizacyjna z dnia 8 czerwca 1992 r. Znak: (...) znajduje się w obrocie prawnym i w żaden sposób nie została przez nikogo wzruszona, to Sąd jest nią związany i nie może ona być uznana za bezprawną w rozumieniu art. 417 ¹§ 2 k.c. W rozpoznawanym więc przypadku nie zachodzi więc zasadnicza przesłanka od której uzależnione jest przyjęcie odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej.

Sąd nie dopatrył się również podstaw odpowiedzialności pozwanej na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Ze względu na obowiązywanie decyzji administracyjnych, które legły u podstaw przekazania pozwanej działek i związane z tym postępowanie cywilnym stanem prawnym wynikającym z osnowy tych decyzji, nie można uznać, iż odpadła podstawa prawna dokonanego przysporzenia, a roszczenie stało się wymagalne w rozumieniu art. 120 k.c. Dopiero odpadnięcie tej podstawy pozwala natomiast uznać korzyść za uzyskaną bez podstawy prawnej, co stanowi konieczną przesłankę zobowiązania z art. 405 k.c.

Odpowiedzialność odszkodowawczą za szkodę, jakiej źródłem jest wadliwa decyzja administracyjna można wiązać zarówno z faktem wydania decyzji konstytutywnej, tworzącej najczęściej nowy stan prawny, którego skutkiem jest odjęcie przysługującego poszkodowanemu prawa, jak i z faktem wydania decyzji deklaratywnej. W tym drugim przypadku decyzja deklaracyjna stanowi w istocie potwierdzenie skutków prawnych (stanu prawnego czy sfery prawnej), utworzonych ustawą bądź orzeczeniem sądowym o charakterze konstytutywnym lub wcześniej wydanego konstytutywnego aktu administracyjnego. Taka decyzja nie tworzy więc nowego stanu prawnego, lecz istniejącym już stanom prawnym nadaje określony kształt prawny, wywołując w tym zakresie skutki *ex tunc*. Pomimo że ze swojej istoty doprowadzić ma ona do stabilizacji sfery prawnej utworzonej przepisami ustawy, treścią orzeczenia sądowego czy też konstytutywnego aktu administracyjnego, to może zdarzyć się, że jest ona źródłem szkody wówczas, gdy w swojej treści stwierdza istnienie węższej sfery prawnej, aniżeli przysługująca danemu podmiotowi.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt rozpoznawanej sprawy, należy wskazać, że decyzja Wojewody (...) z dnia 8 czerwca 1992 r. Znak: (...), która w dalszym ciągu pozostaje w mocy, została wydana na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym (Dz. U. nr 32, poz. 191 - ze zm.) obligującego wojewodów do wydania decyzji stwierdzającej nabycie mienia Skarbu Państwa, będącego we władaniu rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego przez gminy na podstawie przepisów ustawy kompetencyjnej oraz przepisów ustawy stanowiącej podstawę wydania decyzji, które co do zasady stawało się z tym dniem, z mocy samego prawa, mieniem właściwych jednostek samorządu terytorialnego. Decyzja Wojewody z dnia 8 czerwca 1992 r. była decyzją deklaracyjną, stwierdzającą nabycie nieruchomości przez Gminę w warunkach istnienia domniemania własności Skarbu Państwa wynikającego z treści księgi wieczystej. Na skutek wydania tej decyzji powód nie utracił prawa własności nieruchomości. Szkoda powoda w postaci przeniesienia własności tych działek na inne podmioty nastąpiła w związku z wydaniem wadliwego orzeczenia stwierdzającego nabycie własności nieruchomości przez Skarb Państwa. Decyzja komunalizacyjna sprowadzała się zatem jedynie do deklaracyjnego stwierdzenia (aczkolwiek najprawdopodobniej ostatecznie wadliwego) faktu nabycia z mocy ustawy, przez Gminę. Przeniesiono na nią prawo własności przedmiotowej nieruchomości w miejsce prawa własności Skarbu Państwa ujawnionego w treści wpisu w księdze wieczystej, jak i przeniesienia na tę jednostkę posiadania wykonywanego dotychczas przez Skarb Państwa. W ocenie Sądu szkoda powoda nastąpiłaby także wówczas, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem, t.j. decyzja negatywna, odmawiająca stwierdzenia przejścia prawa własności nieruchomości na rzecz gminy, jak i nawet wówczas, gdyby decyzja taka w ogóle nie została wydana. Jak natomiast wynika z poczynionych w sprawie ustaleń, oddanie działki (...) w użytkowanie wieczyste nastąpiło jeszcze przed wydaniem decyzji komunalizacyjnej. Trudno rozważać w tym przypadku odpowiedzialność odszkodowawczą Gminy

za to zdarzenie. W ocenie Sądu można hipotetycznie rozważać kwestię ewentualnego bezpodstawnego wzbogacenia Skarbu Państwa, w związku z oddaniem działki nr (...) w wieczyste użytkowanie i uzyskania za nie ceny, jednakże odpowiedzialność tego podmiotu uzależniona by wówczas była od deklaratoryjnego stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej.

Jeżeli natomiast chodzi o odpowiedzialność Gminy O. to stosunku do decyzji nr.(...) (...) z dnia 28 lutego 2000 przekształcającej prawo użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości gruntowej stanowiącej własność Gminy O. oznaczonej jako działka (...) (kw (...)) nie toczyło się żadne postępowanie, które pozbawiło by legitymacji Gminy do władania przedmiotową nieruchomością i czyniłoby je bezprawnym.

W ocenie Sądu wymagalność roszczenia powoda o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia nie może nastąpić przed deklaratoryjnym stwierdzeniem w postępowaniu administracyjnym nieważności decyzji komunalizacyjnych Wojewody (...) z dnia 8 czerwca 1992r. Znak: (...), decyzji komunalizującej działkę nr (...) oraz decyzji (...) - (...) z dnia 28 lutego 2000 r. przekształcającej prawo użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości gruntowej. Dopiero z chwilą stwierdzenia ich nieważności we właściwym trybie można rozważać odpadnięcie po stronie pozwanej Gminy podstawy przysporzenia, ponieważ od tej daty powód może skutecznie domagać się ich zwrotu.

Z powyższych względów Sąd oddalił powództwo jako bezzasadne (punkt I wyroku).

Ponieważ zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydaje wyrok, biorąc pod uwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, nieistotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia stały się wnioski procesowe składane przez pełnomocnika powoda po zamknięciu rozprawy.

O kosztach procesu należnych pozwanej z tytułu kosztów zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c w zw. z art. 99 k.p.c., zasądzając na jej rzecz kwotę 15.000 zł (§ 2 ust. 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.)

Jednocześnie sytuacja materialna powoda, fakt, iż w ostatnim czasie uzyskał zwrot kilku nieruchomości, znacznych środków w wyniku ugody i nie znajduje się w szczególnej sytuacji o jakiej mowa w art. 102 k.p.c., przemawiały przeciwko zastosowaniu w stosunku do niego zasady słuszności i nie obciążenie go kosztami procesu w związku z przegraniem sporu.